

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

УПРАВЛІННЯ НАДЗВИЧАЙНИМИ ГЕОМОРФОЛОГІЧНИМИ
СИТУАЦІЯМИ В СИСТЕМІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

В. А. АНДРОНОВ, д. т. н., Є. О. ВАРИВОДА, к. геогр. н.

Національний університет цивільного захисту України

61023, Україна, м. Харків, вул. Чернишевського, 94.

yarostchuka@yahoo.com

Управління надзвичайними ситуаціями є одним з ключових елементів системи забезпечення екологічної безпеки. Більшість досліджень висвітлюють загальні принципи управління екологічною безпекою або базуються на аналізі можливих наслідків реалізації небезпек [1], але не враховують геоморфологічних чинників, не дивлячись на те, що в значному ступені від морфологічних і морфометричних характеристик рельєфу залежить територіальна специфіка формування надзвичайної ситуації. Сучасні масштаби техногенної діяльності людини призводять до прискорення розвитку негативних еколого-геоморфологічних процесів, що впливає на комплексне погіршення стану компонентів навколишнього середовища.

Серед основних проблем можна окреслити наступні – підтоплення інтенсивно освоєних господарською діяльністю регіонів; активний розвиток зсувних, селевих, карстових процесів; переформування берегів гідрологічних об'єктів; відкриття рельєфу; активізація негативних інженерно-геологічних процесів; погіршення естетичних властивостей ландшафту та інші.

Міра небезпеки значених процесів може бути визначена як їх власними параметрами (швидкість і масштаб змін, площа розповсюдження), так і параметрами соціально-економічного середовища, яке зазнає впливу.

В залежності від ступеня небезпеки в окремий клас надзвичайних ситуацій виділяються надзвичайні геоморфологічні ситуації [2], що характеризують такий стан певного соціально-економічного об'єкта, який може значно змінитися або зруйнуватися під впливом природних або спровокованих господарською діяльністю людини геоморфологічних явищ.

Відповідно з теоретичними основами управлінської діяльності [3] управління – це процес впливу на систему для переведення її в новий стан чи для підтримки її в якомусь установленому режимі. Вихідним пунктом є формування цілей і розробка відповідних механізмів реалізації. Виходячи з цього положення, основною метою є попередження та мінімізація негативних наслідків надзвичайних геоморфологічних ситуацій. Досягнення поставленої мети передбачає розробку алгоритму дій, що може попередньо охоплювати декілька стадій:

- Ідентифікація техногенних впливів на геолого-геоморфологічне середовище за типом, видом та потенційним джерелом впливу;
- Визначення показників інтенсивності, ступеня і небезпеки впливу;
- Виявлення виду погіршення стану компонентів навколишнього середовища;
- Оцінка наслідків змін стану компонентів навколишнього середовища;
- Розробка природоохоронних рекомендацій, спрямованих на підвищення рівня екологічної безпеки об'єктів/територій, що підпадають під вплив надзвичайних геоморфологічних ситуацій;
- Аналіз ефективності впровадження вироблених управлінських рішень, результатом якого є висновки щодо поліпшення стану екологічної безпеки.

Наведена послідовність і основний зміст етапів, які характеризують запропонований алгоритм процесу управління надзвичайними геоморфологічними ситуаціями, є рамковим і може бути конкретизований в залежності від природничих та соціально-еколого-економічних умов регіону виникнення надзвичайної ситуації.

Треба зазначити, що більшість надзвичайних геоморфологічних ситуацій звичай характерна для регіонів з високою енергією природного розвитку рельєфу та його активною пластикою, до яких належать Кримські та Карпатські гори, а також узбережжя Чорного та Азовського морів, тому в якості подальшого напрямку досліджень може бути рекомендована розробка регіональної системи організації управління в умовах надзвичайних геоморфологічних ситуацій.

Література

1. Шмандій В. М. Управління екологічною безпекою на регіональному рівні (теоретичні та практичні аспекти) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. техн. наук : спец. 21.06.01 «Екологічна безпека» / В. М. Шмандій. – Харків, 2003. – 36 с.
2. В. В. Стецюк. Екологічна геоморфологія України [Текст] : навчальний посібник / В. В. Стецюк, Г. І. Рудько, Т. І. Ткаченко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 386 с.
3. Кривокульська Н. М. Організація управління і регулювання природоохоронної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.02.03 «Організація управління, планування і регулювання економікою» / Н. М. Кривокульська. – Тернопіль, 2006. – 20 с.

МЕТОДЫ ИССЛЕДОВАНИЙ И ТЕХНОЛОГИИ РЕАБИЛИТАЦИИ ПЕРЕПРОФИЛИРУЕМЫХ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ТЕРРИТОРИЙ

И.К. ЯЖЛЕВ

Московская государственная академия коммунального хозяйства и строительства.

109029, Российская Федерация, Москва, Средняя Калитниковская ул., д.30.
 iajlevhm@mtu-net.ru; info@aekos.ru